

Bir Ülke ve İnsan Sevdalısı Olarak İlhan Başgöz Hocamız

İlter Turan*

İlhan Hocamızı ilk ne zaman tanıdığımı hatırlamaya çalışıyorum. 1960 yılların ortalarında olmalı. Yanılmıyorsam, Ankara’da bir toplantıdaydı. O yıllarda ülkemizdeki üniversite sayısı mahduttu. Akademik kadroları bilahare rakip düşünce kamplarına ayrıştıran süreçler de pek başlamamıştı. Arada sırada bir üniversitenin veya bir derneğin düzenlediği bilimsel içerikli toplantılara yaygın katılım olur, toplantılara disiplinlerarası bir çok boyutluluk ve zenginlik hakim olurdu. Hocamı da, bir ihtimal (emin olamıyorum) Hacettepe Üniversitesi’nde düzenlenen bir toplantıda tanıdım. Dilimize İngilizce’den gelmiş “ilk bakışta aşk” (Love at first sight) diye aktarılan bir deyim var. Diğer birçok dostunun da yaşadığından emin olduğum bu duygu beni de sardı. Hocamın bilgisinin derinliği, toplumsal değişme ile kültürel değişmeyi birbiriyle ilişkilendirerek yorumlaması, gerek bilimsel gerek kişisel tevazuu, herkesi sabırla dinlemesi ve cevaplaması, bütün bunları yaparken nezaketini ve gülyüzünü hiç kaybetmemesi beni etkilemişti. Tanışmamız zaman içinde dostluğa dönüştü. Hem Türkiye’de hem Amerika’da muhtelif defalar bir araya geldik. Aynı toplantılarda tebliğler sunduk, konuşmalar yaptık, beni Indiana Üniversitesinde hem bir akademisyen olarak hem evinde bir dostu olarak ağırladı. Kızlarından Aslı’nın İstanbul’a yerleşmesi ile de kendisinden haber almak için yeni bir köprü oluştu. Aslı ile muhtelif vesilelerle oldukça sık karşılaşıyor ve her defasında ilk olarak Hocamızı soruyorum.

Meslek hayatına ülkemizde başlayıp, bilahare muhtelif sebeplerden dolayı kariyerini ülke dışında sürdüren insanlarımızın bir bölümü ülkemizle bağlarını kopartırlar. Özellikle ülkemizden ayrılmaları bir takım nahoş gelişmelerin sonucu ise, bu kişilerin bir bölümü köklerinden iyice uzaklaşırlar. Müsaade ederseniz ismini vermeyeyim, Türkiye’deki kariyerini bırakmak mecburiyetinde kalarak Amerika’ya yerleşen ve bilahare kendi bilim

---

* Prof.Dr., Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, ilter.turan@bilgi.edu.tr

dalında dünya çapında üne kavuşan bir bilim adamımız, yaşadığı kırgınlığın neticesi olarak hiç Türkçe konuşmaz ve Amerika'da bulunan ve kendisiyle temas kurmak isteyen Türklerle görüşmekten hoşlanmazmış. Buna karşılık, diğer ülkelere giden insanlarımızdan bazıları da, ülkeleriyle bağlarını hiç koparmayıp, gittikleri ülkelerde Türkiye'nin temsilcisi ve savunucusu olmayı sürdürürler. Kendileri ülkeyi pek de mutlu olmayan ortamlarda ve gerekçelerle geride bırakmış olsalar dahi, belki de kusuru bütün ülkeye ve ülke halkına mal etmedikleri için, yaşadıkları onların ülkeye olan gönül bağlarını zedelemesini. Başlarına gelenlerin tüm ülkeye dönük olumsuz bir tavra yol açmasına izin vermezler. Sık sık ülkemize gelirler; aile bağlarını, dostluklarını devam ettirir, yeni dostlar kazanırlar.

İlhan Hocamız ülkesiyle bağlarını her zaman sürdürmüş, Amerika'da da her zaman Türkiye'nin iyi temsil edilmesi, daha iyi tanınması için gayret göstermiş; Türkiye'de yetiştiği kurumda ve ülkenin düşünce ortamında yaşanan sıkıntıların ülkesine olan bağımlı ve bağılılığını zedelemesine müsaade etmemiştir. Biraz da tesadüfler sonucu, tek parti döneminde öğrenci siyasal faaliyeti üzerinde yaptığım araştırmada, siyasal müdahalelerin Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi üzerindeki sarsıcı etkilerini öğrenme imkânım olmuştu. Keza, özellikle Milli Eğitim alanında tek parti döneminin sonunda başlayan ve siyasal rekabet döneminde de süregelen düşünce sınırlamalarıyla da, dönemin tarihini mesleki bakımdan zaten bilmem gerektiğinden aşınaydım. Kısacası, Hocamızın ülkesine güvenmesi için yeterli neden olduğunu biliyordum. Ne mutlu ki, Hocamızın insan sevgisi, kamu otoritesinin eylemleriyle toplumun, ülkenin tümüne mal etmemesi sayesinde kendisini tanımak şansını elde ettik.

Giriş paragrafında Hocamızın toplumsal, iktisadi ve sosyal değişimle kültürü, bu çerçevede halk edebiyatını ilişkilendirmesi hepimiz için ufuk açıcı olmuştur. Özellikle öğrencilerinin onun ders anlatımından büyülediklerini biliyorum. İlk bakışta kuru ve sıkıcı gibi görünen dersler ve konular, onun analizine ve anlatımına bırakıldığı zaman, heyecan uyandıran, düşüncüyü tahrik eden bir takdime dönüşüyordu. Bu özelliği eserlerinde de bulabilirsiniz. Ben öğrencisi olmadım ama yazdıklarından bazılarını okudum ve keşke ben de öğrencisi olsaydım diye hayıflandım.

Hocamız bilgisini ve birikimini her zaman cömertçe paylaşmaya hazır olmuştur. Bu çerçevede ülkemizde mukim birçok akademisyenin yapmaya nazlanacağı bir göreve talip oldu. Yeni kurulmuş ve ülkenin metropol merkezlerinden uzak Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olmaya koşarak gitti. Kendisini fedakâr ve cefakâr rektör, dostum Yücel Aşkın'ın ikna ettiğinden kuşkum yok. Ancak, hocamızın da bu daveti kendisinin de ufuklarını açacak bir deneyim getireceği düşüncesiyle, ülkesine duyduğu sevginin derinliğinden kaynaklanan bir heyecanla ve eğitim meşalesini ülkenin her yanına taşımaya duyduğu inançtan dolayı kabul ettiğinden eminim. Öğrencileri ise mutlaka bu efsane hocadan ders görmeyen mutluluğunu yaşamışlardır.

Benim konuk öğretim üyesi olarak Amerika'ya sık gittiğim yıllarda her zaman bir görüşme fırsatı bulurduk. Özellikle 1981-1984 yılları arasında süren uzunca konukluk döneminin Atatürk'ün de yüzüncü doğum yılına tesadüf etmesi vesilesiyle sıkça düzenlenen toplantılarda bir araya geldik. Hatta bu toplantıların bazılarında yaptığımız sunumlar bilahare dergilerde makale veya kitaplarda bölüm olarak yayımlandı. Daha sonraki yıllarda da muhtelif

vesilelerle her zaman görüştük. Türkiye'ye geldiğinde Hocamız fırsat buldukça beni de haberdar etti, buluştuk, sohbet ettik, yemek yedik, hasret giderdik. Sanıyorum dostane ve sıcak ilişkinin en güvenilir göstergelerinden biri, görüşmeler arasına uzun süreler girse bile, kişilerin karşılaştıkları zaman aradan hiç zaman geçmemiş gibi sıcak bir sohbeta dalmalarıdır. Benim de hocam ile karşılaşmalarım hep böyle oldu.

Kendimi İlhan Hocayı tanımış olmaktan, onun dostluğunu kazanmış olmaktan dolayı şanslı hissediyorum. Kendisi için özel yayın hazırlayan meslektaşlarının kadirşinaslığı sayesinde ben de birkaç satırla hocama muhabbetimi ve hayranlığımı ifade etme fırsatı buldum. Kendilerine çok teşekkür ediyor, Hocama sağlıklı yıllar diliyorum.